

De Wereld van gaswinning in Bolivia

- Bolivia: wat is er aan de hand?
- Relatie met examenstructuur
- Grondstofconflicten
- Bolivia als grondstofconflict

Themabijeenkomst: Marokko

Datum en tijd: 11 december 2018, 17.00-20.00 uur (inclusief avondmaaltijd)
Locatie: Uitgeverij Malmberg, 's Hertogenbosch

Marokko is een land waar in het Nederlandse onderwijs veel aandacht aan wordt besteed. De lerarenopleidingen organiseren sinds de jaren '70 studiereizen naar Marokko, in het aardrijkskundeonderwijs was Marokko als ontwikkelingsland tot in de jaren '90 een examenonderwerp en in de laatste decennia hebben Marokko en de Nederlandse Marokkanen veelvuldig in de belangstelling gestaan vanuit actuele maatschappelijke vraagstukken. Marokko is daarnaast het meest nabij gelegen Afrikaanse land, islamitische land, ontwikkelingsland en één van de belangrijkste bestemmingslanden voor migranten in Nederland. Kortom: een interessant land om aandacht aan te besteden. Martin de Wulf (auteur bij Malmberg) organiseert in de melvakantie van 2018 (29 april tot en met 6 mei) een studiereis voor leraren naar Marokko. In de aanloop naar deze studiereis, organiseert Malmberg een themabijeenkomst, waarin stedelijke vraagstukken in Marokko centraal staan. De bijeenkomst wordt verzorgd door Martin de Wulf en heeft zowel een inhoudelijke als een vakdidactische invulling. Deelnemers is gratis.

Bent u geïnteresseerd in deze themabijeenkomst? Scheur dan de onderstaande strook af en lever die ingevuld in bij één van de Malmbergmedewerkers tijdens deze KNAAG-dag.

Programma

16.45-17.00 uur: Inloop
17.00-18.15 uur: actuele stedelijke ontwikkelingen in Marokko
18.15-19.00 uur: pauze met maaltijd
19.00-20.00 uur: aan de slag met je leerlingen in Marokko – met Google Earth

Ja, ik heb interesse om deel te nemen aan de themabijeenkomst op 11 december as.

Naam: _____

E-mailadres: _____

Studiereis: Marokko

Datum: 29 april tot en met 6 mei 2018
Route: Fez – Azrou – Rabat – Moulay Idriss – Fez

Marokko is om veel redenen een interessante bestemming. Het is vanuit Nederland het meest nabij gelegen Afrikaanse land, ontwikkelingsland en islamitisch land. Maar bovenal is Marokko een land met een enorme culturele en ecologische rijkdom. In Marokko vind je naast de verschillende Berberculturen, Arabische, Franse en Spaanse invloeden. De ecologische rijkdom wordt vooral gevormd door de grote diversiteit: de mediterrane Meseta in het centrum van Marokko, de droge Haouzvlakte bij Marrakech, de Hoge Atlas ten zuiden daarvan, het sedimentatiebekken van Ouarzazate, meerdere rivieroasen, zoals de Dra, de Dades en de Todra, het oude gebergte van de Anti-Atlas, de randen van de Sahara woestijn, de Midden-Atlas en de Moulayasteppe ten zuiden van Fez en het Rifgebergte in het noorden van het land. Teveel om in één week te bezoeken. Zodoende hebben we een selectie van drie interessante gebieden gemaakt, die een deel van de Marokkaanse diversiteit en contrasten laten zien: de rivierdelta van de Bouregreg in de omgeving van Rabat, de mediterrane omgeving van Fez en de Midden-Atlas ter hoogte van Azrou. Bij deze reis wordt in het bijzonder stilgestaan bij stedelijke vraagstukken, landbouwontwikkelingen, geologie (vulkanisme) en geomorfologie (karstverschijnselen), maar ook bij onderwijs in Marokko, cultuur en religie. Daarmee is deze reis met name interessant als studiereis voor docenten aardrijkskunde, biologie, Frans, geschiedenis, levensbeschouwing en maatschappijleer, maar tevens voor ieder ander die Marokko nader wil leren kennen.

De reis wordt begeleid door Martin de Wulf, die van 2011 tot 2017 als docent aardrijkskunde, studiereizen voor studenten van de lerarenopleiding van Fontys Hogescholen verzorgde. De organisatie vindt plaats onder verantwoordelijkheid van Personal Touch Travel. Kosten: 750,- euro.

Bent u geïnteresseerd in deze studiereis en wilt u meer informatie? Scheur dan de onderstaande strook af en lever die ingevuld in bij één van de Malmbergmedewerkers tijdens deze KNAAG-dag.

Ja, ik ontvang graag meer informatie over de studiereis naar Marokko.

Naam: _____

E-mailadres: _____

Bolivia in De Wereld van VWO 5

Mijnbouw

Het Amazonegebied is rijk aan delfstoffen, waaronder goud, ijzer, uranium en olie. De export ervan levert veel geld op, maar de winning leidt tot ontbossing en vooral tot vervuiling. Olie en chemicaliën zoals kwik, dat wordt gebruikt bij de winning van goud, komen in het milieu en de voedselketen terecht. Ook wordt de inheemse bevolking vaak met geweld verdreven uit gebieden waar veel delfstoffen te vinden zijn.

Ook Bolivia bezit veel delfstoffen. Een daarvan is lithium, dat gebruikt wordt in accu's voor mobiele telefoons en elektrische auto's. De Boliviaanse overheid wil dit metaal op grote schaal exporteren en verwacht daarvan een flinke economische impuls. Datzelfde geldt voor olie en gas, waarvan het land ook enorme voorraden heeft. Nadelen van de winning van delfstoffen zijn ook hier ontbossing, vervuiling en verdringing van de inheemse bevolking. De regering staat nu zelfs in beschermde natuurgebieden de winning van olie toe.

Infrastructuur

Voor de exploitatie van het Amazonegebied worden veel wegen aangelegd. Deze hebben vooral indirect negatieve gevolgen: ze maken het ook voor kleine boeren, illegale houtkappers en goudzoekers gemakkelijker om het regenwoud in te trekken waardoor ontbossing en vervuiling verergeren.

c Veel boerenbedrijven in het Amazonegebied kiezen voor grootschalige veeteelt, onder andere omdat de kosten laag zijn. Noem een reden voor deze lage kosten.

3 a Bekijk bron 2. Met hoeveel procent is de vleesconsumptie in Zuidoost-Azië gestegen tussen 1994-1996 en 2015?

- A met 7,5%
- B met 75%
- C met 125%
- D met 175%

b Bekijk bron 2. Geef twee verklaringen voor het verschil in ontwikkeling van de vleesconsumptie tussen de ontwikkelde landen en alle overige regio's.

c Bekijk bron 2 en bron 3. De toegenomen vleesconsumptie in de wereld heeft via verschillende vormen van exploitatie invloed op de ontbossing in het Amazonegebied. Welke twee

5 a Op korte termijn heeft de exploitatie van het Amazonegebied positieve economische gevolgen. Noem twee negatieve gevolgen op langere termijn als je kijkt vanuit de natuurlijke dimensie.

b Leg uit hoe de negatieve gevolgen uit opdracht 5a de positieve economische gevolgen (deels) teniet zouden kunnen doen.

c De Boliviaanse regering wil investeren in de winning van lithium. Leg uit dat dit economisch gezien een slimme keuze is, gezien de ontwikkelingen in de wereld.

d De Boliviaanse regering gaat op verschillende plekken in het land investeren in de winning van olie. Welke gevolgen heeft dit op de verschillende schaalniveaus?

Neem de tabel over en maak de juiste combinaties. Kies uit: *creëren van banen* – *groei bbp* – *uitstoot broeikasgassen* – *verlies van leefgebied* – *vervuiling van rivieren* – *voldoen aan de vraag*.

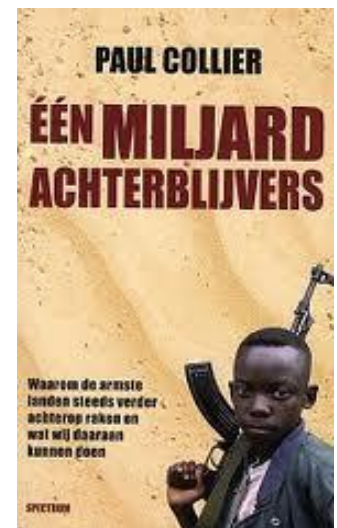
US Dept of State Geographer
© 2017 Google
Image Landsat / Copernicus

Google earth

Gaswinning in Bolivia: vloek of zegen?

Paul Collier (2009) - vier vallen die verklaren waarom één miljard mensen achter blijven in ontwikkeling:

- slecht bestuur in kleine staten;
- geen verbinding met zee in combinatie met slechte burens;
- gevangen in conflictsituaties: herstel van conflicten duurt lang;
- de vloek van natuurlijke hulpbronnen: kans op conflicten, lage belastinginkomsten, Dutch disease.

Gaswinning in Bolivia: vloek of zegen?

© 2017 Google
Image © 2017 DigitalGlobe

News Front Page

Africa

Americas

Asia-Pacific

Europe

Middle East

South Asia

UK

Business

Health

Science & Environment

Technology

Entertainment

Also in the news

Video and Audio

ADVERTISEMENT

Programmes

Have Your Say

In Pictures

Page last updated at 15:28 GMT, Thursday, 2 August 2012 16:28 UK

✉ E-mail this to a friend

🖨️ Printable version

Timeline: Bolivia

A chronology of key events:

1538 - Spanish conquer Bolivia, which becomes part of the Vice-royalty of Peru.

1545 - Silver Mountain, or Cerro Rico, discovered at Potosi in the southwest, providing Spain with immense wealth.

1824 - Venezuelan freedom fighter Simon Bolivar, after whom Bolivia is named, liberates the country from Spanish rule.

1825 - Bolivia becomes independent with Simon Bolivar as its president.

1836-39 - Bolivia enters into a federation with Peru, but the federation fails following Peru's defeat in war with Chile.

1879-84 - Bolivia becomes landlocked after losing mineral-rich, coastal

Titicaca, the world's highest navigable lake

- ♦ 3,810 metres (12,500 feet) above sea level
- ♦ Up to 80 kilometres (50 miles) wide

BOLIVIA: THE NEW SILVER

Modes of inclusion

extractive

industry

employment in mines

employment in mines

employment in mines

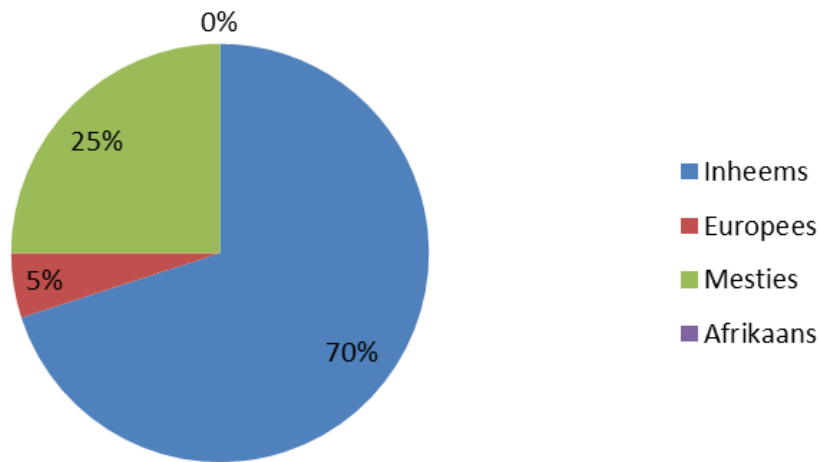

More from Alexandre Jonasse - Xela Films

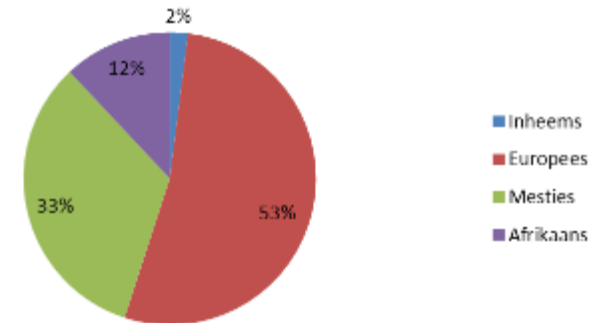
© 2012 Xela Films

Opkomst Evo Morales

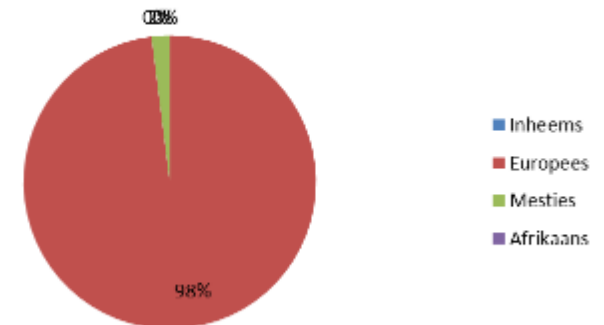
Etnische groepen in Bolivia

Etnische groepen in Brazilië

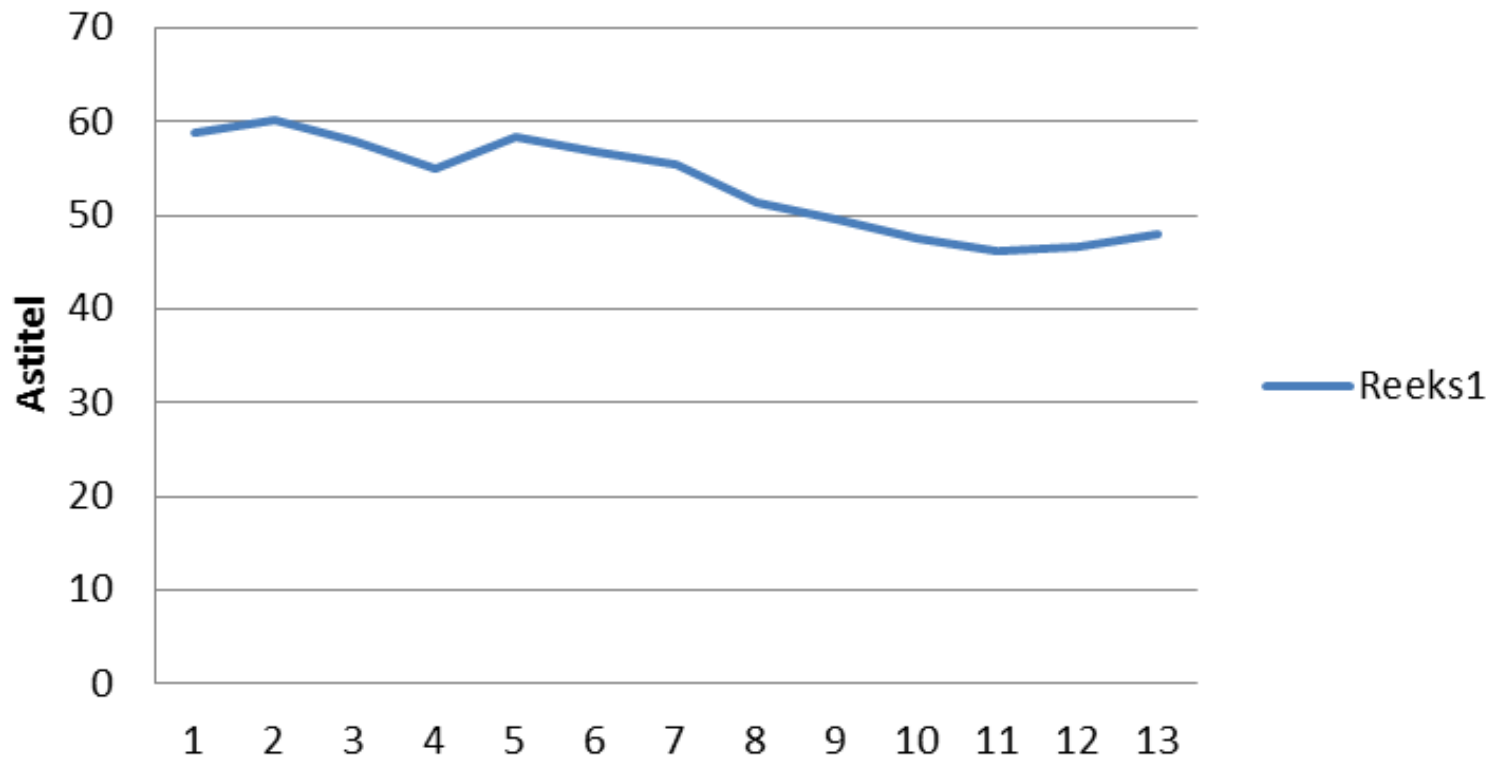

Etnische groepen in Argentinië

Resource nationalism

Gini-index Bolivia (2001-2013)

maplecroft™
Global Risk Analysis

Kazakhstan

Legend

Extreme Risk	High Risk	Medium Risk	Low Risk	No data
0 - 2.5	>2.5 - 5	>5 - 7.5	>7.5 - 10	

Resource nationalism en FDI netto inflow (US\$)

Bolivia - Openness to and Restriction on Foreign Investment

This information is derived from the State Department's Office of Investment Affairs' Investment Climate Statement. Any questions on the ICS can be directed to EB-ICS-DL@state.gov.

Last Published: 10/14/2016

Foreign Direct Investment

In general, Bolivia remains open to foreign direct investment. The 2014 investment law guarantees equal treatment for national and foreign firms, however it also stipulates that public investment has priority over private investment (both national and foreign) and that the Bolivian Government will determine which sectors require private investment. It also prohibits international arbitration.

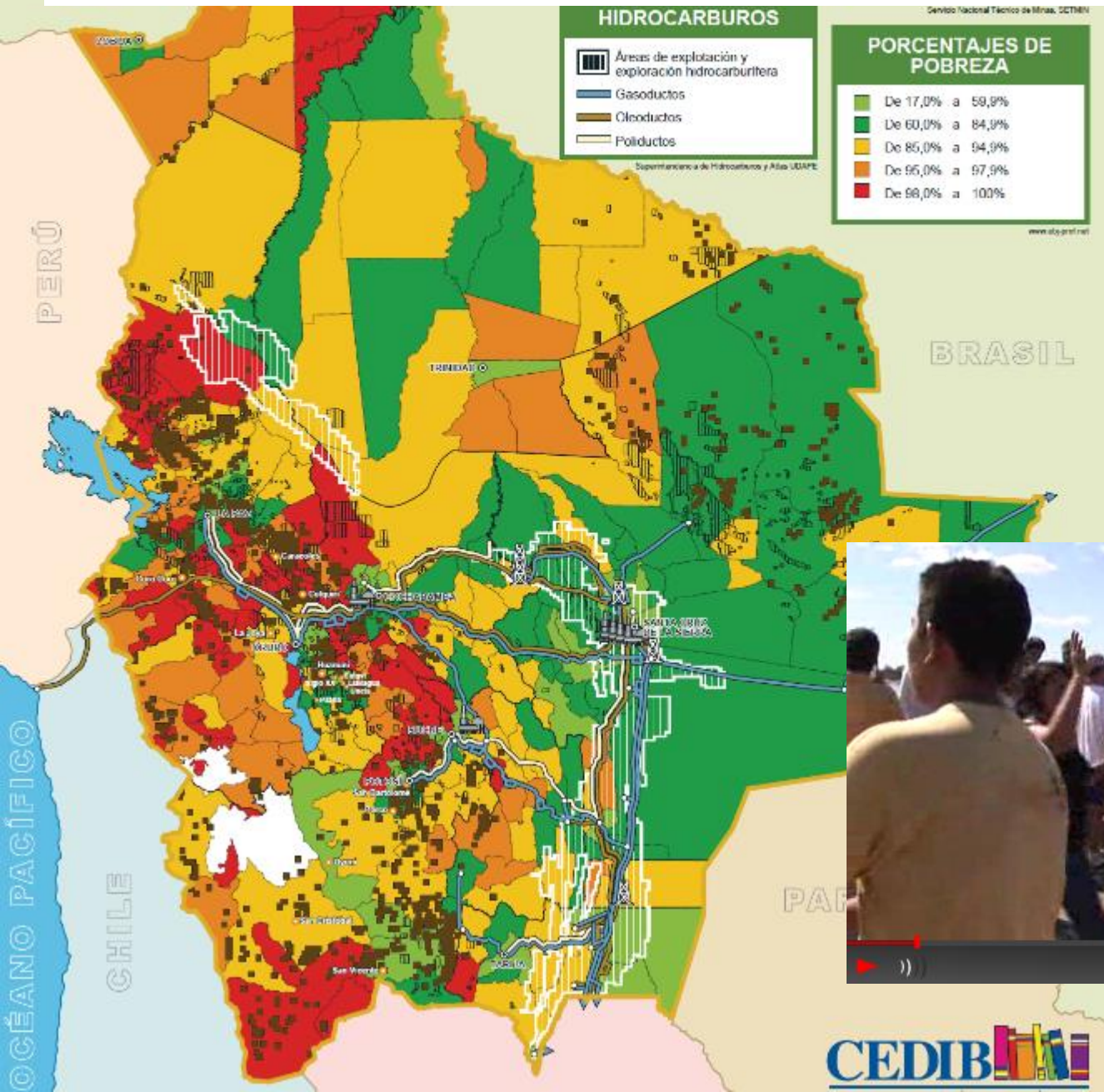
U.S. companies interested in investing in Bolivia should note that Bolivia has abrogated the Bilateral Investment Treaties (BIT) it signed with the United States and a number of other countries. The Bolivian Government claimed the abrogation was necessary for Bolivia to comply with the 2009 Constitution.

Argentina
Bolivia
Brazil
Chile
Costa Rica
Dominica
Ecuador
Guatemala
Honduras
Mexico
Nicaragua
Netherlands
Panama
Peru
Paraguay
Uruguay
Venezuela

467
503
570
419
244
000
337
400
327
319
000
412
000
455
500
228
000

Data: Worldbank (2017)

Tweedeling

Politieke instabiliteit

GUEST CONTRIBUTOR

What Bolivia's "No" vote means for its political future

By Miguel Centellas / February 24, 2016

The results are still not official, but as of now, the most recent up-to-date results posted by the Bolivian electoral court make it clear that voters have rejected President Evo Morales' constitutional amendment to permit him to run for re-election. Assuming those results hold, Morales will not be eligible to run for office again in December of 2019 and will complete his current (and final?) term in office in January 2020.

Bolivia's president Evo Morales

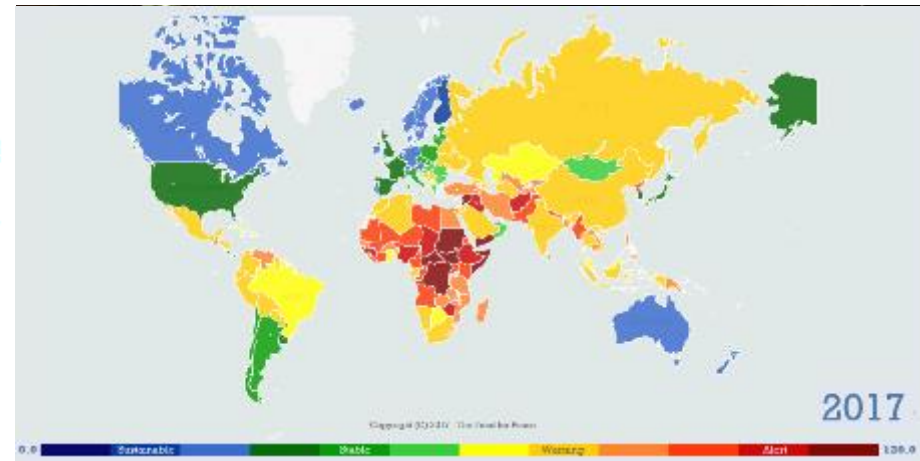
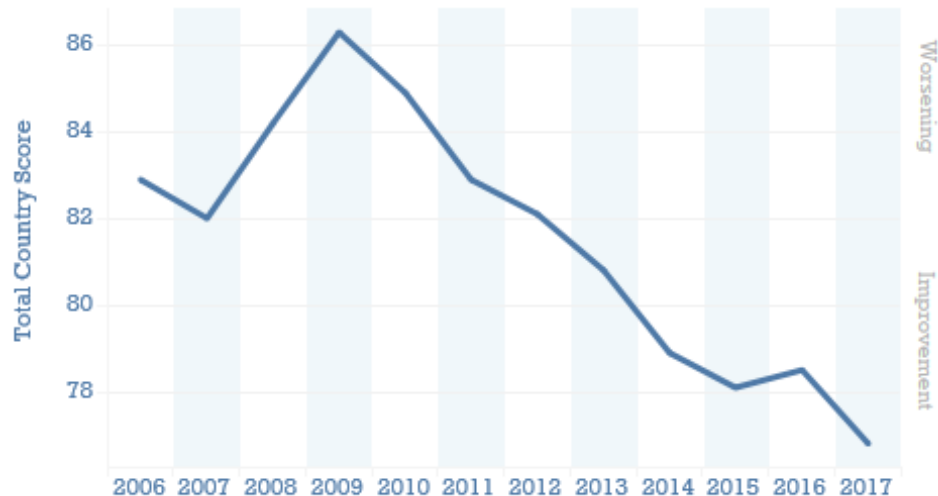
Bolivia's president Evo Morales to run again despite referendum ruling it out

Ruling party considering ways to allow Morales to legally run, including changing constitution through legislative assembly

© Evo Morales says he will run for a fourth term as president of Bolivia, despite the country's constitution only allowing two consecutive terms. Photograph: EPA

OVERALL TREND, 2006-2017: BOLIVIA

Bolivia in examenstructuur

8. De ka
macrore
verklaren
a. milieu
en natu
b. kenme
van de b
c. conflic
etnische

8a 1. De winning van natuurlijke hulpbronnen in Amazonia en Bolivia.

De leerling kan:

Beschrijven wat de gevolgen zijn van de winning van natuurlijke hulpbronnen voor het

8c 2. Territoriale conflicten en etnische en culturele diversiteit.

De leerling kan:

Territoriale conflicten in Peru en Suriname waarbij etnische en culturele diversiteit een rol speelt, beschrijven en verklaren.

Beschrijven hoe nationale overheden in deze conflicten optreden.

Aandachtspunten:

- De roep om erkenning van eigen normen, waarden, rechten en macht en soms ook regionale autonomie neemt toe wanneer naast culturele en etnische verschillen ook economische en politieke tegenstellingen en belangen een sterke rol spelen.
- Sociaal-economische herverdeling, culturele erkenning en politieke participatie zijn de kerneisen van veel indiaanse groepen.

Maar leidt ook tot interne spanningen.

- Infrastructuur wordt aangelegd voor de exploitatie van natuurlijke hulpbronnen. De aanleg van infrastructuur vergroot de druk op de natuur en de inheemse bevolking.

Typologie van conflicten

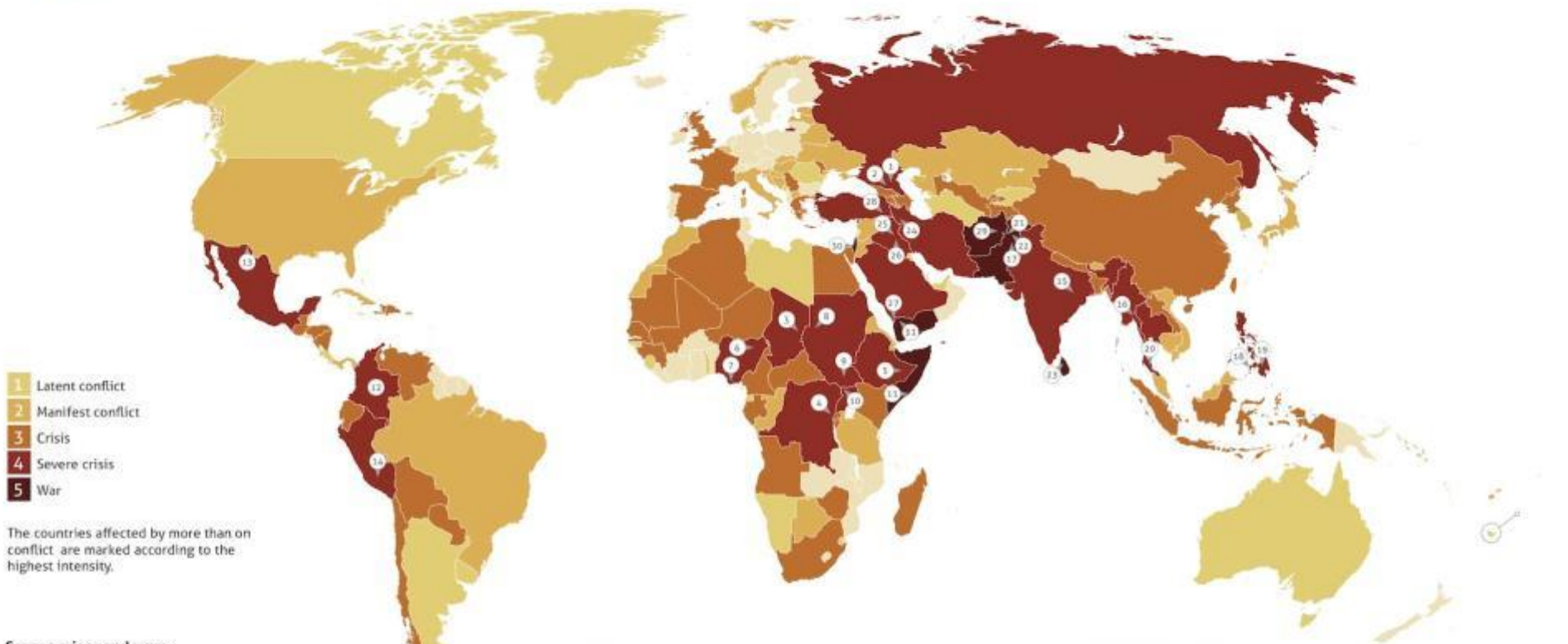
New Wars

- Different political nature
 - (political power based on ethnicity)
- New ideologies
 - (instead of democracy and socialism, tribalism and identity based politics)
- Different mobilization
 - (by fear, corruption, religion and media)
- Methods of warfare
 - (instead of regular army with heavy weapons now present paramilitary and criminal groups, children soldiers who use light weapons and conduct crimes such as sexual rapes, ethnic cleansing and food deprivation)
- Foreign support
 - (no superpower involved, instead conflict parties backed by diaspora, mafia, regional powers, and various mercenaries)
- New war economy
 - (drug and precious metal trafficking, blackmails, profit maximizing, etc.)

(Kaldor 1999)

Political Conflicts in 2009

The countries affected by more than one conflict are marked according to the highest intensity.

Severe crises and wars

Name - conflict item(s)

Europe - severe crises

- 1 Russia (Islamist rebels/Chechnya) - secession, system/ideology
- 2 Russia (Islamist rebels/Ingushetia) - secession, system/ideology

Sub-Saharan Africa - severe crises

- 3 Chad (various rebel groups) - national power, resources
- 4 DR Congo (FDLR) - regional predominance, resources
- 5 Ethiopia (ONLF/Ogaden) - secession, resources
- 6 Nigeria (Boko Haram) - system/ideology
- 7 Nigeria (MEND, Ijaw/Niger Delta) - autonomy, resources
- 8 Sudan (Darfur) - regional predominance, resources
- 9 Sudan (various ethnic groups) - regional predominance
- 10 Uganda (LRA) - national power, resources

Sub-Saharan Africa - wars

- 11 Somalia (Islamist groups) - system/ideology, national power

The Americas - severe crises

- 12 Colombia (FARC) - system/ideology, regional predominance, resources
- 13 Mexico (drug cartels) - regional predominance, resources
- 14 Peru (Shining Path) - system/ideology, regional predominance, resources

Asia and Oceania - severe crises

- 15 India (Naxalites) - system/ideology
- 16 Myanmar (KNU, KNLA/Karen State, Kayah State) - secession
- 17 Pakistan (Sunnites - Shiites) - system/ideology, regional predominance
- 18 Philippines (Abu Sayyaf/Mindanao) - secession, system/ideology
- 19 Philippines (MILF/Mindanao) - autonomy, system/ideology, resources
- 20 Thailand (Muslim separatists/southern border provinces) - secession, system/ideology

Asia and Oceania - wars

- 21 Pakistan (Taliban - various tribes) - system/ideology, regional predominance
- 22 Pakistan (various Islamist militants) - system/ideology, national power
- 23 Sri Lanka (LTTE/northern and eastern Sri Lanka) - secession

The Middle East and Maghreb - severe crises

- 24 Iran (PJAK/Kurdish areas) - autonomy
- 25 Iraq (AQI) - system/ideology, national power
- 26 Iraq (insurgents) - system/ideology, national power
- 27 Saudi Arabia (al-Houthi rebels) - system/ideology, regional predominance
- 28 Turkey (PKK/KONGRA-GEL/Kurdish areas) - autonomy

The Middle East and Maghreb - wars

- 29 Afghanistan (Taliban) - system/ideology, national power
- 30 Israel (Hamas/Palestine) - secession, system/ideology
- 31 Yemen (al-Houthi rebels) - system/ideology, regional predominance

Grondstofconflicten

Je bent hier: [Home](#) > [MO*magazine](#) > MO* magazine

[ENG](#)
[FRA](#)
[ESP](#)
[e-MO*](#)
[MO*magazine](#)
[MO*papers](#)
[Nieuwsagentschap IPS-Vlaanderen](#)

De wereld in 2025: grondstoffenoorlog

Google™ Aangepast zoeken zoeken

[Aanmelden](#)
[Nieuwe gebruiker](#)

Nieuws

Opinie

Achtergrond

Dossiers

Wereldblog

Fotoblog

DE WERELD IN 2025: GRONDSTOFFENoorlog

28 januari 2009 (IPS) - Gebrek aan grondstoffen zal in de toekomst steeds vaker hand in hand gaan met wereldwijd gewapend conflict. Dat staat nu ook te lezen in een nieuw rapport van de National Intelligence Council (NIC), het studiecentrum van de Amerikaanse inlichtingendiensten. In Global Trends 2025 beschrijft de NIC een wereld waarin energiearme landen steeds harder zullen vasthouden aan hun energiebronnen in het buitenland.

De kans op oorlog met andere energiearme landen die naar dezelfde bronnen dingen zal hierdoor steeds groter worden. Het gebrek aan grondstoffen zal ook op minder directe manieren tot

Conflicten waarbij de winning van grondstoffen [ofwel het gebruik van natuurlijke hulpbronnen] bijdraagt aan gewelddadige acties tussen twee groepen. Kan bijdragen aan:

- aanleiding van het conflict
- lengte van het conflict
- intensiteit van het conflict (Ross, 2003).

photo-competitie

f word lid van MO*

abonnementen.be

SERVICE
VOOR ABONNEES

Maak

klimateverandering, veren onder hen kunnen door immigratieproblemen in de handen van criminele of militante bewegingen terecht komen.

Volgens het rapport zijn water en olie de twee belangrijkste factoren die tot globaal conflict zullen leiden. Oliereserves lopen aan een ontzagwekkend tempo leeg en de bronnen bevinden zich in de meest onstabiele regio's van de wereld. Momenteel hebben zeshonderd miljoen mensen in 21 landen geen toegang tot zuiver drinkwater. De wereldbevolking zal de komende twintig jaar stijgen met 1,2 miljard, waardoor in 2025 naar schatting 1,4 miljard mensen dorst zullen lijden.

SHARE

Categorieën: [Economie](#) - [Wereld](#)
Auteur: Daan Bauwens.

REAGEER

[Geef een reactie op dit bericht](#)

MEER MO*MAGAZINE:

Share / Save

Abonneren op MO*

Wil je MO* elke maand in je brievenbus? Aarzel dan niet en neem een abonnement. Voor slechts € 33 krijg je een heel jaar lang MO* opgestuurd. Bovendien krijg je er ook nog eens een gratis boek bij.

Adverteren

MO* richt zich op de 15% Vlamingen die aanspreekbaar zijn in verband met mondiale thema's en heeft een

Environ

Home

NORTH AMERICA

"Por autonomía, justicia y equidad"

"Por Markets y autonomía"

"Por autonomía y Estado democrático, pluricultural y bilingüe"

1

6

15

32

71

173

ite to EJ Atlas

our survey.

EJAtlas

Follow

6 Nov

roya—

endi @AIDAorg

ter.com/Xwwzdevygb

aJustice

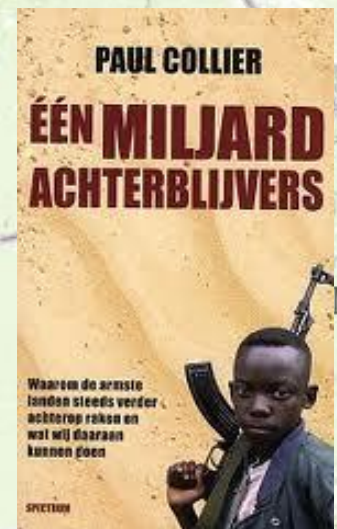
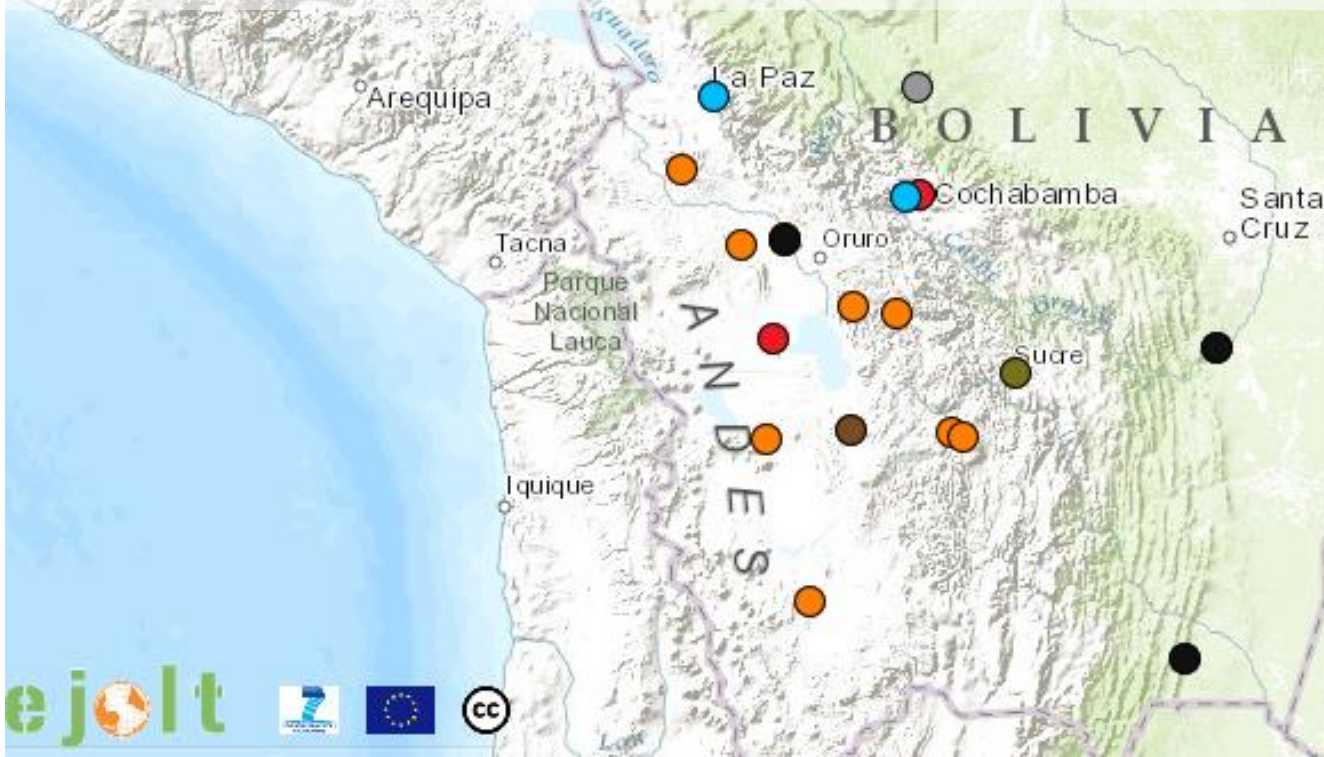

4 Nov

Gaswinning in Bolivia: vloek of zegen?

Paul Collier (2009) - vier vallen die verklaren waarom één miljard mensen achter blijven in ontwikkeling:

- slecht bestuur in kleine staten;
- geen verbinding met zee in combinatie met slechte burens;
- gevangen in conflictsituaties: herstel van conflicten duurt lang;
- de vloek van natuurlijke hulpbronnen: kans op conflicten, lage belastinginkomsten, Dutch disease.

Wat doe je ermee in de les? Welke vragen stel je aan je leerlingen?

- Welke rol speelt de overheid bij het conflict in Bolivia?
- Wat zijn overeenkomsten en verschillen tussen het conflict in Bolivia en andere grondstofconflicten?
- Welke factoren hebben een belangrijke rol gespeeld bij het conflict in Bolivia?
- Hoe zal het conflict in Bolivia zich in de toekomst ontwikkelen?
- Welke kansen zijn er om het conflict in Bolivia te beëindigen?

3

ACTUELE VRAAGSTUKKEN IN ZUID-AMERIKA

GEBIEDEN

